

## της Χριστίνας Πουλίδου

Το 1997, στη διάρκεια της κρίσης της Ασίας, η Ιαπωνία είχε προτείνει τη συγκρότηση ενός Ασιατικού Νομισματικού Ταμείου. Η ιδέα κέρδιζε οπαδούς, ωστόσο βυθίστηκε από τις ΗΠΑ – η αμερικανική πλευρά διείδε στην πρόταση την προοπτική απώλειας τη δικής της επιρροής στον κόσμο και την κατέρριψε άνευ ετέρου. Τούτη τη φορά, η πρόταση για τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου διατυπώθηκε υπό την πίεση των προβλημάτων που αναδύθηκαν στην ευρωζώνη εξαιτίας της ελληνικής κρίσης και είχε πολλούς γεννήτορες – τον αρχηγό του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος Πωλ Ράσμουσεν αλλά και τον συντηρητικό βαυαρό υπουργό Οικονομικών Βόλφγκανγκ Σόμπλε, κατά μία έννοια δε, και τον Βέλγο πρωθυπουργό Υβ Λετέρμ. Η πρόταση κέρδισε αμέσως τα επαινετικά σχόλια της Γερμανίδας (δεξιάς) Καγκελαρίου Άγκελα Μέρκελ και του Ιταλού (αριστερού) Προέδρου Τζόρτζιο Ναπολιτάνο, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των δεξιών, σοσιαλιστών και φιλελευθέρων της Ευρωβουλής, ενώ προσέκρουσε στην αντίδραση τραπεζιτών (του Γερμανού διοικητή Άξελ Βέμπερ και του Γ.Στάρκ της Ε.Κ.Τ.), στην επιφυλακτική στάση της Γαλλίας και την αρνητική της Βρετανίας. Η πρόταση τελικά θα βυθιστεί ή θα δεχθεί οβιδιακές μεταλλάξεις – γιατί: α) παραπέμπει στο ομοσπονδιακό μοντέλο της ΕΕ και πολλές χώρες-μέλη δεν είναι ώριμες να το δεχτούν και γιατί β) συνεπάγεται αναθεώρηση της συνθήκης και ΟΛΕΣ οι χώρες-μέλη δεν επιθυμούν την επανάληψη αυτής της περιπέτειας. Σε τούτη τη συγκυρία όμως βρισκόμαστε στη φάση του φλερτ – η ιδέα τριγυρνά στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις σε ένα παιχνίδι γοητείας. Θα εξελιχθεί όμως σε σοβαρή σχέση;

Ας δούμε καταρχάς περί τίνος πρόκειται: Η ιδέα συγκρότησης ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου περιγράφει την αγωνία αναζήτησης ενός μηχανισμού που θα εποπτεύει τις οικονομίες της ευρωζώνης, θα διαχειρίζεται τις κρίσεις εντός της ομάδας του ενιαίου νομίσματος, θα δίνει λύσεις σε έκτακτες περιπτώσεις και θα διαθέτει ένα μηχανισμό επιτήρησης της απαιτούμενης δημοσιονομικής πειθαρχίας. Η ανάγκη δημιουργίας ενός τέτοιου μηχανισμού προέκυψε από δύο λόγους: 1) η συνθήκη του Μάαστριχτ δεν προβλέπει μηχανισμό διάσωσης σε ένα κράτος-μέλος που βρίσκεται σε κρίση, και 2) ενώ τα κράτη-μέλη που είναι εκτός της ευρωζώνης μπορούν να λάβουν έκτακτη βοήθεια (όπως συνέβη με την περίπτωση της Λεττονίας, της Ουγγαρίας και της Ρουμανίας), δεν προβλέπεται καμία αντίστοιχη διαδικασία για τα μέλη της ευρωζώνης. Η εξήγηση βρίσκεται στην αντίδραση της Γερμανίας, η οποία – μέχρι τώρα – αρνιόταν να δεχθεί την ύπαρξη ενός μηχανισμού που θα προσέφερε ένα δίχτυ σωτηρίας σε όσες χώρες βρίσκονταν στην ομάδα του ενιαίου νομίσματος. Η ελληνική κρίση όμως άλλαξε τα δεδομένα, ακόμη και για τις γερμανικές αντιλήψεις – “η σταθερότητα του ευρώ υπαγορεύει τη δημιουργία ενός μηχανισμού που θα έχει τις εμπειρίες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και ανάλογη παρεμβατική δυνατότητα” εξήγησε τις προάλλες ο Β.Σόμπλε.

Οι ευρωπαίοι αναλυτές επεξεργάστηκαν την ιδέα και κατέληξαν ότι το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο θα πρέπει να είναι ένας συμπληρωματικός μηχανισμός του Συμφώνου Σταθερότητας και όχι ένα διάδοχο σχήμα και η οικονομική του βάση θα πρέπει να δημιουργηθεί από δάνεια που θα βρεθούν στις αγορές, αλλά και από ένα κεφάλαιο που θα διαμορφωθεί από τα πρόστιμα που θα καταβάλλουν οι χώρες που παραβιάζουν το Σύμφωνο Σταθερότητας – όταν δηλαδή τα χρέη και τα ελλείμματά τους ξεπερνούν τα συμφωνηθέντα όρια.

Η προοπτική δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου θα επιτρέψει εξάλλου την αναγέννηση της ιδέας συγκρότησης του Ασιατικού Νομισματικού Ταμείου – “θα είναι σαν δύο γειτονικά φαρμακεία που προσφέρουν στις χώρες δημοσιονομικές συμβουλές και παρέχουν προληπτικά φάρμακα για μέτριες δημοσιονομικές παθήσεις” λέει σχετικά ο καθηγητής του MIT και

πρώην αξιωματούχος του Δ.Ν.Τ. Σάιμον Τζόνσον. Και συμπληρώνει πως “παραδίπλα όμως, θάναι το Νοσοκομείο του Δ.Ν.Τ. που θα επιλαμβάνεται των περιστατικών, όταν η κατάσταση ξεφεύγει και έχουμε ακατάσχετη αιμορραγία”...

Κατά τη γερμανική αντίληψη, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο θα πρέπει να λειτουργεί σε ένα πλαίσιο όπου θα προβλέπονται κυρώσεις: ένα κράτος που θα έχει προσφύγει σ' αυτό, εφόσον δεν συμμορφώνεται με τις υποδείξεις, α) θα στερείται των κοινοτικών επιδοτήσεων και β) δεν θάχει δικαίωμα ψήφου στα συμβούλια υπουργών για ένα χρόνο, εισηγείται η σχετική πρόταση. Μια τέτοια διάταξη συμβαδίζει απολύτως με το κοινό αίσθημα της Γερμανίας, προσκρούει όμως σε αντιδράσεις πολλών μελών, που διαβλέπουν ένα μηχανισμό δημιουργίας μιας Ευρώπης δύο ταχυτήτων και ένα σχεδιασμό μετατροπής του κράτους-μέλους σε “ευρωπαϊκό προτεκτοράτο”...

Η ιδέα πάντως για τη συγκρότηση ενός Ε.Ν.Τ. πρωτοδιατυπώθηκε δημόσια από το Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα – ήταν ο Π.Ράσμουσεν αυτός που πρότεινε την ίδρυση ενός Ταμείου, που θα λειτουργεί ως ένας “μηχανισμός αλληλεγγύης” για τα μέλη της ευρωζώνης, θα ενεργοποιείται και θα αναλαμβάνει τη διαχείριση κρίσεων μακράς διάρκειας και θα επιτρέπει στον εταίρο που βρίσκεται σε δυσκολία να δανείζεται με τα συνήθη επιτόκια. “Ακόμη και η ύπαρξή του θα ηρεμεί τις αγορές και θα αποθαρρύνει τους κερδοσκόπους” είχε πεί πριν από ένα μήνα ο Π.Ράσμουσεν, ενώ ο Στ.Λαμπρινίδης (επικεφαλής της ευρω-ομάδας του ΠΑΣΟΚ) είχε συμπληρώσει παραστατικά: “είναι όπως στα γουέστερν – ο κάουμπόν βάζει το πιστόλι πάνω στο τραπέζι, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι θα το χρησιμοποιήσει”...

Ο Βέλγος πρωθυπουργός Υβ Λετέρμ επίσης είχε προτείνει την ίδρυση ενός ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση του χρέους εντός της ευρωζώνης, ενώ τελικά ο Β.Σόμπλε κατέθεσε τη συγκεκριμένη ιδέα - με όνομα και επίθετο. Οι αντιδράσεις που ακολούθησαν με ταχύτητα πολυβόλου έδειξαν ότι η ιδέα βρισκόταν σε μακρά κυοφορία – πολλοί ήταν “έτοιμοι από καιρό” για να υποστηρίξουν ή να αποδοκιμάσουν την ιδέα, που πάντως χρειάζεται πολλά έτη για να τεθεί σε λειτουργία...

Στην Ευρωβουλή η ιδέα επιδοκιμάστηκε από ένα διακομματικό ακροατήριο – ο σοσιαλιστής Μ.Σούλτς συνεχάρη τον Β.Σόμπλε τονίζοντας πως “η Ευρώπη χρειάζεται επείγοντως συμπληρωματικά μέτρα διευθέτησης της ρύθμισης”, ο δεξιός Ζ.Ντώλ υπογράμμισε πως “η πρόταση μας δείχνει, ότι η Ευρώπη μαθαίνει από το πάθημα της ελληνικής κρίσης”, ενώ ο φιλελεύθερος Γκυ Φέρχοφσταντ δήλωσε οπαδός της ιδέας του Ε.Ν.Τ. “όπως ακριβώς διατυπώθηκε. Και με το σκέλος των κυρώσεων δηλαδή”...

Ο Πρόεδρος της Ιταλίας, ο παλαιάμαχος πρώην ευρώκομμουνιστής Τζόρτζιο Ναπολιτάνο υποστήριξε επίσης την ιδέα: “όλοι γνωρίζουμε ότι κάτι μας λείπει από το κουτί των εργαλείων μας, καθώς δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε μian αναπάντεχη κρίση σε ένα μέλος της ευρωζώνης” είπε χαρακτηριστικά Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επίσης δεσμεύτηκε ότι θα επεξεργαστεί την ιδέα από κοινού με τη Γερμανία και τη Γαλλία, ενώ ταυτόχρονα εκδηλώθηκαν και οι πρώτες αντιδράσεις, που συνοψίζονται στα ακόλουθα επιχειρήματα: α) η γέννηση του Ε.Ν.Τ. συνεπάγεται ενισχυμένη πολιτική και δημοσιονομική συνεργασία, με άλλα λόγια συνιστά τομή στη διαδικασία της ΟΝΕ καθώς επιτάσσει μεγαλύτερη ευρωπαϊκή ενοποίηση, β) η ιδέα γεννά λανθασμένα κίνητρα και τελικά επιβαρύνει εκείνες τις χώρες που προσέχουν να διατηρούν σε ισορροπία τα δημοσιονομικά τους γ) η υλοποίηση της ιδέας απαιτεί αναθεώρηση της συνθήκης της Λισαβόνας, δηλαδή την επανάληψη μιας επίπονης διαδικασίας, από την οποία μόλις απαλλάχθηκε αίσίως η ΕΕ και δ) η πρόταση είναι ασύμβατη με τη βασική σύλληψη της Νομισματικής Ένωσης, που προβλέπει ότι κάθε χώρα-μέλος έχει την ευθύνη των χρεών της.

Το επιχείρημα πως “δεν μπορούμε κάθε μέρα να σχεδιάζουμε μια καινούργια πρόταση” αποτελεί τον καμβά των αντιδράσεων - χαρακτηριστικά, ο διοικητής της Bundesbank Άξελ Βέμπερ υπογράμμισε ότι κατά την εκτίμησή του “θάταν καλύτερα να βελτιώσουμε τη λειτουργία των υπαρχόντων μηχανισμών”, ενώ και ο (προερχόμενος από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) Γιούργκεν Στάρκ υποστήριξε πως “θάταν πιο χρήσιμο να ενισχύσουμε το Σύμφωνο Σταθερότητας,

καθώς στην παρούσα μορφή του είναι δυσλειτουργικό. Ουδέποτε για παράδειγμα εφαρμόστηκαν οι κυρώσεις που προβλέπει”.

Κι ενώ από πολλές πλευρές υποστηρίζεται ότι η ίδρυση του Ε.Ν.Τ. μπορεί να αποτελέσει μια εφαρμογή της ενισχυμένης συνεργασίας και άρα να μην απαιτηθεί αναθεώρηση της συνθήκης, η Άγκελα Μέρκελ και ο Χοσέ Μπαρόζο επέμειναν στη θέση της συντακτικής αναθεώρησης. Μια τέτοια πρόβλεψη όμως θα ενισχύσει την άρνηση των Βρετανών και θα επιτρέψει στον Ντέιβιντ Κάμερον να επανέλθει στην προεκλογική δέσμευση του δημοψηφίσματος – για την έγκριση της αναθεωρημένης συνθήκης, ενώ ο Β.Κλάους θα βρεί ένα νέο ενδιαφέρον παιχνιδάκι σε ένα έργο déjà vu...